

Přednáška č. 1

Téma: Řešení sporů mezi mezinárodními obchodníky, základní charakteristika jednotlivých typů

Literatura: N. Rozehnalová, Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů (ZRŘ)

Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži (vyhl. č. 176/1964 Sb.)

www.mps.law.muni.c

pro část prameny potom normy tam obsažené

I. Základní vymezení problematiky

A. Existující možnosti řešení:

- alternativní způsoby řešení sporů (ADR)
- mezinárodní rozhodčí řízení
- řešení před obecnými soudy

B. Důvody výběru: kulturní faktory, míra znalosti jednotlivých způsobů, finanční důvody

C. Meze výběru: přirozené a právní

Charakteristika řízení	Soudní řízení	Rozhodčí řízení	ADR
Projednávaná kategorie sporů pro srovnání	ZMPS: § 37 Nařízení a mezinárodní smlouvy: dosah úmluv, spory majetkové povahy.	Spory uvedené v § 2 ZRŘ.	nerozhoduje
Základ pro určení mezinárodní pravomoci (příslušnosti)	Objektivně existující pravidla. V případě některých kategorií sporů možný vliv vůle stran (u prorogace).	Dva pilíře: dovolenost řešení sporů před rozhodci normami státu a dohoda stran v konkrétním případě.	Dohoda stran.
Osoba rozhodující spor	Orgán státu. Nezávislý a nestranný soudce.	Soukromá osoba nadaná mocí veřejnou. Nezávislý a nestranný rozhodce	Většinou potenciálně nestranný specialista či právník
Stupeň formálnosti, resp. rigidity řízení	Vysoký stupeň formálnosti. Malý vliv vůle stran. Platí obecně s malými odchylkami.	Nižší stupeň formálnosti, v závislosti na konkrétní úpravě různě vysoký vliv vůle stran či rozhodců.	Většinou neformální Jednotlivé druhy ADR mají charakteristické principy postupu
Podstata průběhu řízení	Provádění důkazních prostředků a právní argumentace,	Provádění důkazních prostředků a právní argumentace,	Nezávazné předkládání důkazních

	rozhodnutí sporu.	rozhodnutí sporu.	prostředků, právní i neprávní argumentace, zájmy stran, návrhy na řešení sporu smírem, adaptace smlouvy atd.
Vliv zahájení řízení na jiná řízení – existence překážek.	V tuzemsku ano, v mezinárodním rámci závisí na existenci dohod.	V tuzemsku ano, v mezinárodním rámci závisí na existenci dohod.	Ne.
Výsledek v řešení sporu	Rozsudek. Exekuční titul. Překážka věci rozhodnuté.	Rozhodčí nález. Exekuční titul. Překážka věci rozhodnuté.	Většinou nová smlouva.
(Ne)veřejnost řízení	Zásadně veřejné.	Zásadně neveřejné.	Neupraveno, závisí na stranách, obvykle neveřejné.

II. ADR

- vymezení termínu (proč ADR)
- Charakteristické znaky: dobrovolnost stran v podřízení se, pohyb řízení a jeho účinků jen v rovině soukromé, úspěšným výsledkem je dohoda.
- Tolerance právem, nikoli zaštitění mocí veřejnou.

Proč: náklady, zachování ekonomických vazeb, čas atd.

Kdo poskytuje: ad hoc řízení v. řízení poskytovaná specializovanými firmami v. řízení poskytovaná institucemi nabízejícími i jiné služby (arbitráž)

Způsoby: mediace, konciliace, expertiza, negociace, mini-trial, wise-man, med-arb

Způsob vývoje: neformální, vyvíjejí se v praxi, opakování či institucionalizací získávají určité uchopitelné rysy.

Vzory doložek: viz učebnice str. 23

Vzor

Veškeré spory vyplývající z této smlouvy budou řešeny smírně.

Strany smlouvy podřizují veškeré své spory vyplývající z této smlouvy mediačnímu řízení realizovanému u Americké arbitrážní asociace dle jejích pravidel. Místem řešení je Chicago.

III. Řešení sporů před soudy obecnými

- A. Objektivně daná pravidla (charakteristické pro kontinentální úpravu i pro úpravu evropskou) – možnost zvážení (anglosaská úprava a doktrína forum convenience).
- B. Prameny úpravy: normy vnitrostátní povahy – evropské prameny – mezinárodní smlouvy (vztah viz přednáška I. Semestr)
- C. Vliv vůle stran: ano v případě sporů majetkové povahy (§ 37 ZRŘ – prorogace za podmínek tam daných) nebo čl. 22 nařízení č. 44/2001 pro spory zasažené tímto nařízením

Poznámka – konkrétní příklad doložky:

„Veškeré spory vyplývající z této smlouvy budou řešeny u soudu v Brně“.

„Veškeré spory vyplývající z této smlouvy budou řešeny u českých soudů“.

„Veškeré spory vzniklé z této smlouvy budou řešeny u krajského soudu v Brně.“

D. Výhody v. nevýhody

IV. Mezinárodní obchodní arbitráž (rozhodčí řízení)

A. Definice : „Způsob řešení sporů o majetkové nároky vzniklé z provádění mezinárodního (obchodního) styku mezi fyzickými či právními osobami. Charakteristickým rysem je řešení sporu osobami soukromými, nominovanými v prvé řadě stranami. To platí bez ohledu na to, zda jde o řízení institucionalizované nebo ad hoc. Stát poskytuje tomuto řízení procesní garance“.

B. Podmínky realizace: přípustnost právním řádem realizace arbitráže

Přípustnost právním řádem místa výkonu

Dohoda stran

C. Základní pilíře úpravy: autonomie vůle stran

Procesní garance státu

Spolupůsobení státních soudů

D. Výchozí teoretické koncepce: jurisdikční

Smluvní

Smíšená

Autonomní

E. Výhody v. nevýhody rozhodčího řízení

F. Druhy rozhodčího řízení: ad hoc. - institucionalizované

bez časového omezení – s časovým omezením

vnitrostátní – mezinárodní

fakultativní - obligatorní

G. Prameny

a) normy vnitrostátní povahy

- **zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů (ZRŘ)**. Tento komplexně upravuje problematiku vnitrostátního a mezinárodního rozhodčího řízení

- **zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (OSŘ)**. Jeho ustanovení se na základě § 30 ZRŘ mají v rozhodčím řízení aplikovat přiměřeně

- zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním (ZMPS)

b) mezinárodní smlouvy **mnohostranné a dvoustranné**.

Mnohostranné smlouvy. Za mnohostranné mezinárodní smlouvy se považují takové, které mají více než dvě smluvní strany. V oblasti rozhodčího řízení jde o následující úpravy:

- **Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů.** Její obsah lze konstatovat následovně:

- obsažena ve vyhlášce č. 74/1959 Sb.
- přijata 10. 6. 1958 na konferenci OSN o mezinárodní obchodní arbitráži
- v současné době má kolem 140 smluvní stran
- nahradila Ženevský protokoly z roku 1923 a Ženevskou úmluvu z roku 1927
- i když se primárně zabývá otázkou uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, jsou v ní upraveny i některé dílčí otázky, např. forma rozhodčí smlouvy

- **Evropská úmluva obchodní arbitráži.** Její obsah lze konstatovat následovně:

- vyhláška č. 176/1964 Sb.
- jedná se o úmluvu s regionální působností, jež byla vypracována v rámci EHK OSN
- komplexně upravuje otázky spojené s mezinárodním rozhodčím řízením včetně otázek zrušení rozhodčího nálezu
- neupravuje otázky uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu

- **Ženevský protokol o doložkách o rozsudím z roku 1923** (úmluva č. 191/1931 Sb.)

- **Ženevská úmluva o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků.** Jejich obsah lze konstatovat následovně:

- úmluva č. 192/1931 Sb.
- oba právní předpisy pro Českou republiku pozbyly účinnosti ratifikací Newyorské úmluvy
- zůstávají účinné pouze ve vztahu k nesignatářským státům Newyorské úmluvy

- **Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států.** Její obsah lze konstatovat následovně:

- vyhláška č. 420/1992 Sb.
- úmluva byla přijata v roce 1965 ve Washingtonu
- zřizuje Mezinárodní středisko pro řešení sporů z mezinárodní investic
- zakládá možnost (nikoli povinnost) na základě písemného souhlasu stran předložit spor vznikající z investic mezi smluvním státem a občanem jiného smluvního státu výše uvedenému středisku
- komplexně upravuje otázky spojené se smířčím a rozhodčím řízením, která probíhají v rámci výše uvedeného střediska

-

c) dvoustranné

Smlouvy o podpoře a vzájemné ochraně investic. O jejich obsahu a charakteru je možné konstatovat následující:

- Česká republika je smluvní stranou cca 40 smluv.
- tyto smlouvy neřeší spory na základě rozhodčích smluv a spory vyplývající z obchodní činnosti. Smlouvy obsahují režim řešení sporů v případech mocenských zásahů státu do podnikání subjektu náležejícího k jinému státu.
- smlouvy obsahují různé modely řešení sporů v rozhodčím řízení.
- pravidelně se objevuje možnost řešit spor v ad hoc rozhodčím řízení probíhajícím podle pravidel UNCITRAL či před rozhodčím řízením probíhajícím u Střediska pro řešení sporů z mezinárodních investic

d) normy odvozené

- **Řády rozhodčích soudů.**

e) **Ostatní pravidla upravující rozhodčí řízení.** S růstem oblíbenosti rozhodčího řízení jako způsobu řešení mezinárodních sporů se některé mezinárodní organizace snaží vytvořit rozhodčí pravidla. Jejich smyslem je sjednocení postupu rozhodců v řízení a eliminace rozdílů v jednotlivých právních kulturách a řádech. Nejznámější takovouto organizací je např. UNCITRAL, jež vytvořila světově uznávaná pravidla pro ad hoc rozhodčí řízení. Dále je to International Bar Association, jež vytvořila Pravidla pro provádění dokazování, která se snaží překlenout rozdíly mezi průběhem dokazování v angloamerickém a kontinentálním přístupu k dokazování. Nicméně i o těchto pravidlech platí výše uvedená poznámka týkající se pramenů práva uvedená u zkoumání řádů rozhodčích soudů.

Od těchto pravidel je pak potřeba odlišit tzv. vzorové zákony, jejichž posláním je sjednotit právní úpravu jednotlivých států. V posledních několika desetiletích si největší pozornost vyžádal tzv. Vzorový zákon o mezinárodní obchodní arbitráži vypracovaný komisí UNCITRAL, který se stal předlohou pro novelizaci zákonů upravující rozhodčí řízení v několika státech světa. Mimo jiné z něj vycházeli i zákonodárci při pracích na českém právním předpise.

H. Vztah pramenů

a) norma vnitrostátní povahy v. mezinárodní smlouva – řešení čl. 10 Ústavy

b) konflikty mezinárodních smluv – v zásadě pro oblast uznání a výkonu, kde jediné přichází konflikt do úvahy, řeší sama Newyorská úmluva v č. VII.